

Maasbree Baarlo

Archeologische prospectie

Drs. P.J.M. Koop

Juni 2002
BAAC rapport 02.028

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Maasbree

Baarlo

Archeologische prospectie

Drs. P.J.M. Koop

Juni 2002

BAAC-rapport 02.028

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Colofon

ISBN: 90-77000-33-X

Redactie: drs. H.M.P. Bouwmeester
drs. M.C. Diepeveen

Teksten: drs. P.J.M. Koop

Veldwerk: drs. P.J.M. Koop
drs. E.A. Schorn
T. Nales

Tekeningen: J. Heersink

Vondstverwerking: M. Vergeer

Determinatie
aardewerk: drs. T. Spitzers

Copyright: gemeente Maasbree/ BAAC bv, Deventer

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Maasbree en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: info@baac.nl

Hofstraat 4-6
7411 PD Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: info@baac.nl

Inhoud

1	Inleiding	2
	1.1 Onderzoekskader	2
	1.2 Ligging van het gebied	3
2	Werkwijze	5
	2.1 Bureauonderzoek	5
	2.2 Inventariserend veldonderzoek	5
3	Resultaten bureauonderzoek	8
	3.1 ARCHIS archief	8
	3.2 Geologie en bodem	8
4	Resultaten veldonderzoek	10
	4.1 Plangebied Maasbree	10
	4.2 Plangebied Baarlo	13
5	Conclusies en aanbevelingen	14
	5.1 Conclusies	14
	5.2 Aanbevelingen	14
6	Literatuur en kaarten	15
	Bijlagen	
	Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden en culturen	
	Bijlage 2: Boorpunten -en vondstenverspreidingskaart Maasbree	
	Bijlage 3: Boorpuntenkaart Baarlo	
	Bijlage 4: Hoogteligging top van het dekzand Maasbree	
	Bijlage 5: Overzicht codering textuurclassificatie	
	Bijlage 6: Relevante vondstenlijst	

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van de gemeente Maasbree heeft het onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuurhistorie en Cultuurhistorie (BAAC bv) een archeologische prospectie uitgevoerd in twee plangebieden te Maasbree en Baarlo. Aanleiding voor dit onderzoek is de geplande aanleg van een sportpark en de nieuwbouw van woningen.

Het doel van deze archeologische prospectie is het vaststellen van eventueel aanwezige archeologische resten en/of vindplaatsen in het plangebied.

Het onderzoek is uitgesplitst in twee delen: een bureauonderzoek (Standaard Archeologische Inventarisatie, SAI) gevolgd door een inventariserend veldonderzoek (Aanvullend Archeologische Inventarisatie, AAI). Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied. Bij het inventariserend veldonderzoek is met behulp van waarnemingen in het veld deze informatie getoetst en aangevuld.

In dit rapport zijn de resultaten van dit onderzoek beschreven. Op basis van deze resultaten zijn aansluitend aanbevelingen gegeven over de eventueel noodzakelijke bescherming van het gebied of mogelijk vervolgonderzoek.

Het veldwerk van dit onderzoek heeft plaatsgevonden in mei en juni 2002. Het onderzoek is uitgevoerd conform het concept handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

1.2 Ligging van de gebieden

De twee te onderzoeken gebieden liggen in de gemeente Maasbree, provincie Limburg. Eén terrein ligt aan de westkant van de bebouwde kom van Maasbree, het andere terrein ligt ten zuidwesten van de kern Baarlo (figuur 1 en figuur 2).

Bron : Wolters-Noordhoff, Grote Topografische Atlas van Nederland

Legenda

 Plaats van het onderzoeksgebied

Figuur1: Ligging van het plangebied Maasbree

Het plangebied Maasbree wordt in het zuiden begrensd door de Breetse Peelweg, in het noordoosten door de Tongerveldweg en in het noordwesten door de Westeringse Kamp. Het gebied is in totaal 9,5 ha groot en bestaat voor circa 7,7 ha uit akkerland en voor circa 1,8 ha uit grasland.

In het plangebied zal een sportpark gerealiseerd worden, waarbij bij de aanleg grondwerkzaamheden niet dieper dan 80 cm onder maaiveld zullen plaatsvinden. De volgende twee coördinatenparen, volgens het rijkdriehoeksnet, geven de ligging van het onderzoeksgebied aan:

Zuidwesthoek: X: 199.630 / Y: 374.850

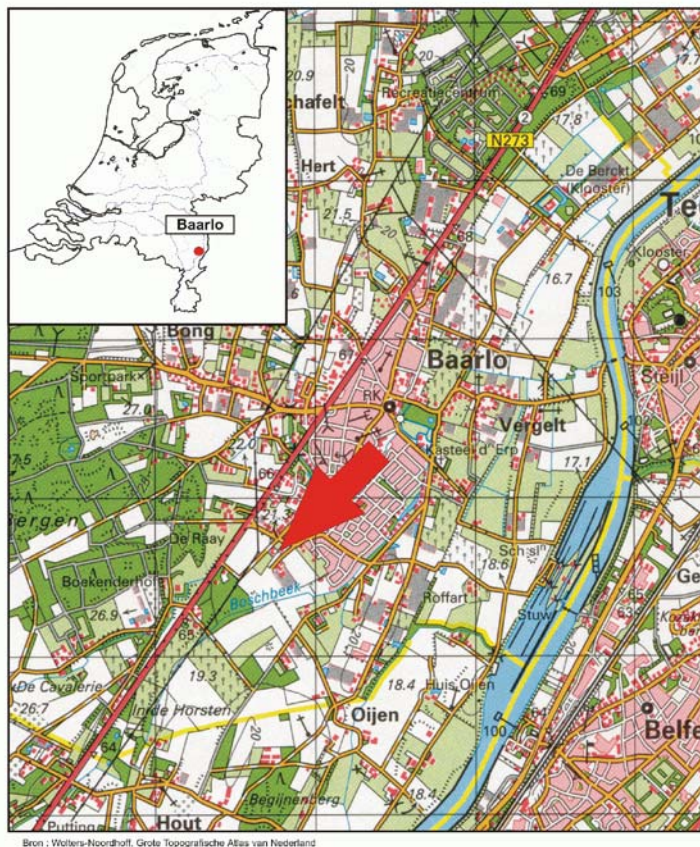
Noordoosthoek: X: 201.150 / Y: 374.870

Het plangebied Baarlo wordt in het noorden begrensd door de Diepenbroeklaan en in het oosten door de Rijksweg. Het gebied is in totaal 1500 m² groot en is in gebruik als volkstuincomplex. Op deze locatie zal in de toekomst woningbouw plaatsvinden.

De volgende twee coördinatenparen, volgens het rijksdriehoeksnet, geven de ligging van het onderzoeksgebied aan:

Zuidwesthoek: X: 203.804 / Y: 370.690

Noordoosthoek: X: 203.868 / Y: 370.700

Legenda

Plaats van het onderzoeksgebied

Figuur 2: Ligging van het plangebied Baarlo

2 Werkwijze

2.1 Bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen informatie verzameld omtrent bestaande archeologische waarden. Bij de inventarisatie van bekende archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) gebruikt. Tevens zijn onderzoeksrapporten van archeologisch onderzoek in de directe omgeving bestudeerd (Polman, 2000; Tichelman, 2000). Daarnaast is zowel de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de ROB, de bodemkaart, de geomorfologische kaart alsmede de geologische overzichtskaart geraadpleegd. Tenslotte zal indien voorhanden relevante literatuur over de onderzoeksterreinen en omgeving worden bestudeerd.

2.2 Inventariserend veldonderzoek

Naar aanleiding van het bureauonderzoek is het eigenlijke prospectief veldonderzoek uitgevoerd. Dit kan bestaan uit een oppervlaktekartering en/of een boorkartering. Een oppervlaktekartering kan worden uitgevoerd indien het oppervlak van het te onderzoeken terrein braak ligt en eventuele vindplaatsen met het oog waarneembaar zijn. Bepalend zijn onder meer de stratigrafische situatie, het grondgebruik en de weersomstandigheden (Groenewoudt, 1994). Als de zichtcondities goed zijn is dit de methode om een globaal beeld te krijgen van de archeologie.

In gebieden waarvan de bodem bedekt is door begroeiing, zoals bij grasland of bos, en de zichtcondities dus slecht zijn, kunnen in de bodem aanwezige vindplaatsen getraceerd worden door grondboringen. Voor het traceren van vindplaatsen die afgedekt zijn door latere bodemlagen is men eveneens vooral op grondboringen aangewezen. Bij booronderzoek kan gebruik worden gemaakt van boorkoppen met verschillende diameter. Een gewone Edelmanboor met een diameter van 7 cm wordt gebruikt om inzicht te krijgen in de bodemkundige en lithologische gesteldheid van de grond. Een megaboer, met een diameter van 15 cm, wordt gebruikt om een beter zicht te krijgen op de aanwezigheid van archeologische vondsten in de bodem. Hierbij worden de grondmonsters door middel van een zeef met een maaswijdte van 4 mm onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren zijn aanwijzingen voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats. Deze indicatoren kunnen bestaan uit bijvoorbeeld aardewerk, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en (verbrand) bot. Onderzoek met de megaboer heeft als voordeel dat een groter bodemmonster door middel van zeven op archeologisch materiaal onderzocht kan worden. De trefkans is daardoor veel groter dan bij een edelmanboring.

Plangebied Maasbree

Het plangebied Maasbree bestaat voor circa 8,3 ha uit maisakkers en 1,2 ha uit grasland. Op de braakliggende maisakkers is vanwege de goede zichtcondities gekozen voor een oppervlaktekartering. Hierbij zijn de akkers in banen met een

onderlinge afstand van 10 meter belopen. De eventuele vondsten zijn gemarkeerd en later met behulp van meetlinten ingemeten.

Aangezien uit het bureauonderzoek is gebleken dat op een deel van het terrein een esdek is te verwachten, is tevens een booronderzoek uitgevoerd. Dit teneinde te onderzoeken of het oorspronkelijke bodemprofiel nog intact is en om de grond te onderzoeken op het voorkomen van archeologische indicatoren. Het booronderzoek viel uiteen in twee fasen: een karterende fase en een waarderende fase. Tijdens de karterende fase is het terrein systematisch onderzocht op de aanwezigheid van archeologische vondsten of sporen. Om de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren zo groot mogelijk te laten zijn, zijn de boringen uitgevoerd tot tenminste 25 cm in de schone C-horizont. Er is gewerkt met een extensief megabooronderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van een boorraaster van 40 x 50 meter. Dit betekent dat de boorraaien 40 meter uit elkaar liggen en dat de boringen binnen de raaien gezet zijn op een onderlinge afstand van 50 meter. De boorpunten binnen een raai verspringen ten opzicht van de naastgelegen raai, zodat binnen het gehanteerde systeem de spreiding van de boringen optimaal is. Met deze methode zijn per hectare 6 megaboringen geplaatst. Aangezien megaboringen minder geschikt zijn om een betrouwbare bodembeschrijving te maken is per hectare tevens één boring met een edelmanboor uitgevoerd, waarbij de lithologische en bodemkundige opbouw van de bodem gedetailleerd is beschreven.

Tijdens de waarderende fase van het veldonderzoek is het waarnemingsnet verdicht om de horizontale begrenzing, ligging en omvang van de vindplaatsen vast te stellen. Tijdens de waarderende fase zijn aanvullende megaboringen gezet rond plaatsen waar tijdens de karterende fase een concentratie van archeologische indicatoren is gevonden. Bij het waarderende onderzoek zijn de boringen op een veel kleinere onderlinge afstand geplaatst dan bij het karterend onderzoek. In de waarderende fase is gewerkt met een extensief megabooronderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van een boorraaster van 20 x 25 meter. Dit betekent dat de boorraaien 20 meter uit elkaar liggen en dat de boringen binnen de raaien gezet zijn op een onderlinge afstand van 25 meter. Met deze methode zijn in totaal 24 megaboringen per hectare uitgevoerd. Daarnaast zijn op verschillende locaties, waarvan de archeologische waardering onduidelijk was, tevens aanvullende edelmanboringen gezet om deze beter te kunnen interpreteren.

De locatie (x,y) van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten. De hoogteligging ten opzichte van NAP is bepaald met behulp van een waterpasinstrument.

Plangebied Baarlo

De geringe omvang en beperkte toegankelijkheid van het plangebied in Baarlo dwongen tot een aangepaste werkwijze. Slechts 800 m² van het plangebied bestaat uit volkstuin, circa 300 m² wordt in beslag genomen door ondoordringbare bosschages, terwijl de overige 400 m² uit grasland bestaat. Het volkstuindeel is in zijn geheel belopen, waarbij het gehele oppervlak is afgezocht naar archeologische indicatoren. Tevens zijn hier twee megaboringen en één edelmanboring geplaatst. Op het grasland zijn eveneens twee megaboringen en één edelmanboring uitgevoerd.

De locatie (x,y) van de boringen is ingemeten met behulp van meetlinten. De hoogteligging ten opzichte van NAP is bepaald met behulp van een waterpasinstrument.

3 Resultaten bureauonderzoek

3.1 ARCHIS archief

Plangebied Maasbree

Voor het bureauonderzoek zijn als eerste de archeologische vondstmeldingen van het betreffende gebied uit het ARCHIS archief van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geïnventariseerd. Uit dit archief blijkt dat er uit het onderzoeksgebied zelf geen vondstmeldingen bekend zijn. Ten zuidoosten van het terrein zijn echter binnen een straal van 500 meter bij eerder (boor)onderzoek wel vondsten aangetroffen (Polman, 2000). Deze vondsten bestaan onder andere uit prehistorisch aardewerk (Neolithicum-IJzertijd), aardewerk uit de Romeinse en Karolingische Tijd en verschillende aardewerkfragmenten uit de Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummers 131105 en 131027 tot en met 131031). Bovendien is op verschillende locaties huttenleem aangetroffen.

Uit de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden blijkt dat de zuidoosthoek van het terrein een hoge trefkans heeft, terwijl de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren in de noordwesthoek middelhoog is. Deze trefkans is gebaseerd op landschappelijk kenmerken van het terrein, zoals bodemgesteldheid (dikker cultuurdek) en geomorfologie.

Plangebied Baarlo

Uit het ARCHIS archief blijkt dat uit het onderzoeksgebied zelf geen vondstmeldingen bekend zijn. Wel zijn op hetzelfde Maasterras als dat waarop het plangebied is gelegen enkele waarnemingen gedaan. Op 400 meter ten noorden van het terrein is in de 19^e eeuw onder meer een crematiegraf uit de Bronstijd aangetroffen (ARCHIS waarnemingsnummer 30199). In 1830 is bovendien op ongeveer dezelfde plaats een urn met Romeinse munten gevonden (ARCHIS waarnemingsnummer 30208). Tevens is op het zelfde Maasterras een 19^e eeuwse waarneming bekend van een (omgewoeld) grafveld. De datering hiervan was niet nader te geven dan IJzertijd tot Vroege Middeleeuwen.

Er zijn ook vondstmeldingen bekend van de nabijgelegen hogere zandgronden. Het gaat om enkele vuursteenafslagen die gedateerd zijn in het Mesolithicum tot Neolithicum (ARCHIS waarnemingsnummer 131036 en 15779). De vindplaatsen hiervan liggen op respectievelijk circa 500 en 850 meter afstand van het plangebied. Uit de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden blijkt dat het hele terrein in een zone ligt met een archeologisch hoge verwachting.

3.2 Geologie en bodem

Plangebied Maasbree

Het onderzoeksgebied is gelegen in het Zuid-Nederlandse zandgebied op de overgang van de Peelhorst en de lager gelegen Maasterrassen. Het gebied is te karakteriseren als dekzandlandschap en kan op grond van terreinvormen onderverdeeld worden in beekdalen, dekzandreliëf en landduinen. Uit de geomorfologische kaart blijkt dat het terrein ligt in een zone met dekzandwelvingen. De vorm van deze welvingen wijst op

een eolische ontstaanswijze. Het dekzand waaruit ze zijn opgebouwd stamt uit de laatste ijstijd, het Weichselien (110.000 - 10.000 jaar geleden), en behoort geologisch tot de Formatie van Twente.

De bodemkaart (blad 52 en 58) geeft aan dat in het onderzoeksgebied twee typen bodems voorkomen, namelijk: gooreerdgronden (pZn) en zwarte enkeerdgronden (zEZ). Gooreerdgronden zijn bodems met een minerale eerdlaag die dunner is dan 50 cm, waarin weinig tot geen roest voorkomt. Deze bodems komen voornamelijk voor in een relatief chemisch arm milieu en vertonen dikwijls sporen van podzolering. In het onderzoeksgebied zijn tevens zwarte enkeerdgronden op lemig fijn zand te verwachten (zEZ23). Enkeerdgronden zijn gronden met een niet vergraven, humushoudende bovengrond die dikker is dan 50 cm. Deze bestaat doorgaans uit een zogenaamd "esdek". Dit is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van potstalstrooisel op de akker. Dat strooisel bestond uit plaggen die in de stal werden gelegd om de uitwerpselen van het gestalde vee op te vangen. De plaggen werden met de uitwerpselen als mest op de akker gebracht. Op deze wijze kon een akkercomplex op zandgrond gedurende eeuwen jaarlijks opnieuw bebouwd worden zonder dat de bodem uitgeput raakte.

De vorming van een esdek kan teruggaan tot de 11^e eeuw. Bestond het stalstrooisel uit bosstrooisel of grasplaggen dan ontstond een bruin esdek. Zwarte enkeerdgronden wijzen op een gebruik van heideplaggen. Op deze wijze kon het land rond het akkercomplex gedeeltelijk ontgrond raken, terwijl de akkergrond tot ruim een meter opgehoogd kon worden.

In gebieden met esdekken dient rekening te worden gehouden met een rijk bodemarchief. Het oorspronkelijke oppervlak is op deze plaatsen vanaf de Middeleeuwen opgehoogd door bemesting. Dit betekent dat de eventueel aanwezige archeologische resten uit de perioden van vóór de Middeleeuwen hierdoor meestal goed bewaard zijn gebleven.

Plangebied Baarlo

Het plangebied Baarlo ligt landschappelijk gezien in het gebied dat direct beïnvloed is door de Maas. Het gebied is gelegen op een oud Maasterras, dat ontstaan is in de laatste fase van het Weichselien. Ten gevolge van wisselende klimaatomstandigheden heeft de Maas zich in deze periode enkele malen in zijn eigen afzettingen ingesneden. Deze afzettingen worden geologisch gerekend tot de afzettingen van Kreftenheye.

De bodemkaart (blad 58 oost) geeft aan dat in het onderzoeksgebied holtpodzolgronden (Y21) voorkomen. Dit zijn podzolbodems met een humushoudende bovengrond die dunner is dan 30 centimeter. Rond Baarlo komen deze gronden voor op plateaus of ruggen van laatglaciaal rivierzand, begrensd door lage oude rivierdalen.

4 Resultaten veldonderzoek

4.1 Plangebied Maasbree

Oppervlaktekartering

In totaal is ongeveer 8,3 hectare van het onderzoeksgebied belopen. De belopen oppervlaktes bestonden in zijn geheel uit akkers, die ten tijde van het veldwerk recent geploegd en ingezaaid waren. Oppervlaktevondsten zijn vaak pas goed zichtbaar als de bodem enige tijd aan weersinvloeden heeft blootgestaan. Hoewel het maïs slechts enkele centimeters hoog was, waren de zichtcondities derhalve niet ideaal.

Op het oppervlak is veel mest-aardewerk aangetroffen. Mest-aardewerk is aardewerk dat met het opbrengen van de mest op het land terecht is gekomen. Dit aardewerk is met de mest vermengd doordat men vaak kapot huisraad op de mestbult gooide.

Archeologisch gezien zijn deze aardewerkscherven vaak minder interessant, aangezien ze niet indicatief zijn voor eventueel aanwezige bewoningssporen op het betreffende perceel. De oppervlaktekartering heeft daarom geen aanvullende informatie opgeleverd.

Booronderzoek

Tijdens de karterende fase van het booronderzoek zijn in totaal 59 megaboringen en 9 edelmanboringen uitgevoerd. Tijdens de waarderende fase zijn rond de boringen waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen nog 41 extra megaboringen en 7 extra edelmanboringen uitgevoerd. De locatie van de boringen en de vindplaatsen van de relevante vondsten is terug te vinden in bijlage 2.

Uit de boringen is aanvullende informatie verkregen omtrent het reliëf van het onderzoeksgebied. In het terrein is een dekzandkop waarneembaar die rond boring 25 zijn maximale hoogte van 29,92 m + NAP bereikt. Het terrein helt vanaf dit punt naar alle richtingen geleidelijk af en bereikt rond boring 16 een minimale waarde van 29,16 m + NAP. In het oostelijk deel van het gebied loopt het terrein weer op naar 29,89 m + NAP rond boring 54.

In alle boringen bestaat het profiel uit matig fijn zand met een mediaan van 150-210 µm. Het moedermateriaal is overal dekzand.

De bodemopbouw vertoont in hoofdlijnen hetzelfde beeld. Het booronderzoek maakt echter duidelijk dat de dikte van het cultuurdek in het plangebied sterke fluctuaties vertoont. In het centrale deel van het onderzoeksgebied, op de hogere delen van het terrein, is de dikte van het dek het kleinst, minder dan 50 cm. Hierbij komen minimale waarden van circa 20 cm voor. De dikte van het cultuurdek neemt toe naarmate de hoogte van het maaiveld afneemt en bereikt rond boring 40 een maximale waarde van 90 cm. Indien de hoogte van het maaiveld wordt verminderd met de dikte van het cultuurdek is een ontstaat een indruk omtrent de oorspronkelijke topografie van de dekzandkop (bijlage 4). Tussen het hoogste en laagste deel van het oorspronkelijk oppervlak bestaat een hoogteverschil van circa 1 meter.

In de zone waarin het dek 50 cm of dikker is, is de bodem te interpreteren als een zwarte enkeerdgrond. Ook in het westelijk en noordwestelijk deel van het gebied is er sprake van een esdek. De verspreiding van de enkeerdgronden wijkt hiermee af van

de bodemkaarten. In het onderzoeksgebied ziet een bodemprofiel er in de zone van de enkeerdgronden er als volgt uit:

Boring 4		Hoogte maaiveld: 29, 50 m + NAP		
Diepte (cm - mv)	Textuur	Kleur	Mediaan	Horizont
0 - 60 cm	Zs1h2	donkerbruin/zwart	150-210 μm	Aan
60 - 80 cm	Zh1	bruin	150-210 μm	B
80 - 120 cm	Z	geelbruin	150-210 μm	C

Voor een verklaring van de textuurcodes zie bijlage 5

Binnen de verschillende horizonten bleek geen nadere differentiatie aan te geven. De dikte van de inspoelingshorizont B is niet bij elke profiel even groot, en is in de oostelijke zone (rond boring 53-54) met de enkeerdgronden zelfs helemaal afwezig. Indien er oorspronkelijk een oude bodemlaag onder het esdek aanwezig is geweest, is deze door homogenisatie inmiddels verdwenen.

De bodem in het deel van het terrein waar het cultuurdek dunner is dan 50 cm, is te classificeren als gooreerdgrond. Hoewel deze gronden van oudsher laag gelegen zijn, liggen ze in dit onderzoeksgebied paradoxaal genoeg op de hoogste delen van de dekzandkop. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de gooreerdgronden in dit gebied bestaan uit podzolen, waarin oorspronkelijk wel een esdek is ontwikkeld. In de loop van de tijd is ten gevolge van erosie een deel van dit dek verdwenen, waardoor volgens de bodemclassificatie deze bodems vallen onder de goordeerdgronden. Typisch is de dunne B-horizont. In sommige gevallen is deze zelfs afwezig. Het is opvallend dat de boringen zonder herkenbare B-horizont zich bevinden in het hoogste deel van het onderzoeksterrein.

Een kenmerkend bodemprofiel in dit deel ziet er als volgt uit:

Boring 26		Hoogte maaiveld: 29, 82 m + NAP		
Diepte (cm - mv)	Textuur	Kleur	Mediaan	Horizont
0 - 40 cm	Zs1h2	donkerbruin/zwart	150-210 μm	Aan
40 - 120 cm	Zh1	grijsgeel	150-210 μm	C

Voor een verklaring van de textuurcodes zie bijlage 5

Beschrijving vondsten

Voor een locatieoverzicht van de in deze paragraaf beschreven vondsten wordt verwezen naar de vondstenverspreidingskaart in bijlage 2. In bijlage 1 staat een overzicht van de archeologische perioden en culturen. In bijlage 6, de vondstenlijst, zijn alle vondsten weergegeven.

Tijdens de karterende en waarderende fase is in twee boringen aardewerk aangetroffen waarvan de herkomst vermoedelijk respectievelijk Merovingisch en 12e eeuws is. De vermoedelijk Merovingische scherf is aangetroffen in boring 11, op de noordwest flank van de dekzandkop. Het fragment bevond zich op 50 centimeter diepte op de overgang van cultuurdek naar schoon dekzand, de C-horizont. Het 12e

eeuwse aardewerkfragment is waarschijnlijk een blauwgrijze Elmpt-scherf en is aangetroffen in boring 8. Deze scherf bevond zich in het esdek op 40 cm onder het maaiveld en is een aanwijzing voor het feit dat het cultuurdek al minimaal vanaf de 12^e eeuw in gebruik is. Tevens is in een geconcentreerd aantal boringen huttenleem aangetroffen.

Naar aanleiding van deze vondsten is waarderend onderzoek uitgevoerd, waarbij de locaties waarin relevante archeologische indicatoren zijn aangetroffen horizontaal zijn begrensd. Tijdens dit waarderend onderzoek is wederom een vermoedelijk Merovingische aardewerkscherf aangetroffen. Deze scherf bevond zich in boring 97, op de top van de dekzandkop. Ook dit fragment was gesitueerd op de overgang van cultuurdek naar schoon dekzand. Bij het waarderend onderzoek zijn in boring 60 en boring 87 tevens twee grijze aardewerkscherven aangetroffen. Deze scherven zijn vermoedelijk uit de Romeinse Tijd (1^e eeuw) of uit de Middeleeuwen (12^e eeuw) afkomstig en bevonden zich beide op de overgang van cultuurdek naar schoon dekzand. Tijdens het waarderend onderzoek is geen aanvullende informatie over de aanwezigheid van huttenleem verkregen.

De resultaten van het booronderzoek laten zien dat nagenoeg de gehele noordwestflank van de dekzandkop een hoge dichtheid vertoont aan archeologische vondsten. Hierdoor is op de vondstenverspreidingskaart (bijlage 2) een nader te onderzoeken terrein bepaald, waarbinnen ook een hoge concentratie huttenleem voorkomt. De aanwezigheid van huttenleem in combinatie met het al eerder besproken, vermoedelijk Merovingische, schervenmateriaal duidt erop dat op deze plaats waarschijnlijk een vroeg-middeleeuwse nederzetting heeft gelegen. Ook de locatie van deze vindplaats, op de top en flank van de dekzandkop, maken deze conclusie aannemelijk. Het feit dat in de directe omgeving van het plangebied ook al sporen uit de Vroege Middeleeuwen zijn aangetroffen is ook aanwijzing voor de mogelijke aanwezigheid van een vindplaats uit deze periode.

Het lijkt wellicht merkwaardig dat tijdens de oppervlaktekartering geen aanwijzingen voor een archeologische vindplaats zijn gevonden. De oorzaak hiervan ligt mogelijk in het feit dat in het gebied Merovingisch materiaal zeldzaam is en er dientengevolge ook weinig naar het oppervlak is geploegd. Bovendien waren ten tijde van het veldwerk de vondstomstandigheden niet ideaal.

Een ander aandachtspunt is het feit dat alle relevante vondsten komen uit het gebied waar het cultuurdek relatief dun is, op de top van de dekzandkop. Oorspronkelijk is op deze plaats een dikker dek aanwezig geweest, maar is het ten gevolge van erosie aangetast. Er dient dus rekening gehouden te worden met het feit dat door het dunne cultuurdek de kans aanwezig is dat er mogelijk archeologische sporen verploegd zijn. De hoeveelheid en aard van de vondsten die bij het booronderzoek zijn gevonden doen echter sterk vermoeden dat er in het plangebied een archeologische vindplaats is aangetroffen.

In de zone waar een dikker cultuurdek aanwezig is, de zwarte enkeerdgronden in het oosten van het gebied, zijn slechts enkele, archeologisch minder relevante vondsten gedaan. Van een eventueel ouder bodemprofiel onder het esdek zijn geen sporen aangetroffen. De kans is dan ook groot dat in deze zone weinig archeologische sporen kunnen worden teruggevonden, hoewel dit niet met zekerheid is te zeggen.

4.2 Plangebied Baarlo

Oppervlaktekartering

Het versnipperde landgebruik in het plangebied in Baarlo maakte de uitvoering van het veldwerk gecompliceerd. Ter plekke bleek dat slechts 800 m² van het terrein uit volkstuin bestaat, zodat alleen dat deel bij de oppervlaktekartering is betrokken. Het gehele oppervlak is belopen, waarbij aan het oppervlak geen archeologische indicatoren zijn waargenomen.

Boorkartering

Op het terrein zijn tevens 5 megaboringen en 2 edelmanboringen geplaatst. In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

De twee edelmanboringen leverden aanwijzingen op dat het algemene beeld uit de bodemkaart weerlegt. Volgens de bodemkaart is er in het gebied sprake van een holtpodzolgrond, deze is echter niet aangetroffen.

Het bodemprofiel in het plangebied ziet er als volgt uit:

Boring 102		Hoogte maaiveld: 20, 80 m + NAP		
Diepte (cm - mv)	Textuur	Kleur	Mediaan	Horizont
0 - 50	Zs2h1	donkerbruin	150-210 µm	A
60 - 70	Kz2	donkerbruin		A
70 - 80	Kz2	lichtgrijs		C
80 - 90	Ks1	lichtgrijs		C
90 - 100	Ks4	lichtgrijs		C
100 - 110	Kz2	lichtgrijs		C
110- 130	Kz3	lichtgrijs		C

Voor een verklaring van de textuurcodes zie bijlage 5

Het beeld dat uit deze boring komt wijst op een bodem die zich (gedeeltelijk) in oude rivierklei heeft ontwikkeld. Oude rivierkleigronden zijn laatglaciale rivierafzettingen met meer dan 8% lutum (klei) en komen ook voor in de omgeving van Baarlo. Het voorkomen van klei en zandige klei (zavels) suggereert dat de bodem oorspronkelijk een poldervaaggrond was. Hierop is een pakket dekzand afgezet van circa 50 cm dikte. In dit dekzand heeft zich wellicht een podzol ontwikkeld die naar onderen toe overgaat in de oude A-horizont van de poldervaaggrond. De bodemopbouw is niet verstoord door menselijke ingrepen.

Uit historisch oogpunt is het niet ondenkbaar dat op dit oude Maasterras bewoning plaats heeft gevonden. Eerdere vondstmeldingen uit de omgeving wijzen ook in die richting. Hoewel er geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, is het niet uitgesloten dat er in het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De doelstelling van dit onderzoek is het vaststellen van eventueel aanwezige archeologische resten en/of vindplaatsen in de plangebieden Maasbree en Baarlo. Uit het onderzoek is gebleken dat op een gedeelte van het plangebied Maasbree archeologische sporen te verwachten zijn van een eventuele nederzetting uit de Vroege Middeleeuwen. Bij de boorkartering zijn enkele Merovingische aardewerkscherven en huttenleem aangetroffen. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat rond het plangebied Maasbree enkele archeologische indicatoren uit onder andere de Vroege Middeleeuwen zijn aangetroffen. De oppervlaktekartering heeft geen aanvullende informatie opgeleverd.

Het onderzoek in Baarlo heeft aangetoond dat het plangebied op een archeologisch gezien zeer rijk Maasterras ligt. Op het onderzoeksterrein zelf zijn echter geen archeologische indicatoren aangetroffen.

5.2 Aanbevelingen

Aangezien de verwachte bodemingrepen in het plangebied Maasbree tot een diepte van 80 cm reiken, wordt voor de westelijke helft van het plangebied, waar de Merovingische scherven, alsmede een aantal stukjes huttenleem zijn gevonden een aanvullend onderzoek in de vorm van proefsleuven aanbevolen. Teneinde ook de relatie met de flank en het lager gelegen deel van het terrein op de juiste manier te interpreteren is het zinvol om de proefsleuven ook over deze delen heen te leggen.

In het plangebied Baarlo zijn geen archeologische indicatoren waargenomen. Wel is vastgesteld dat de bodem in het gebied onverstoorde is. Gezien de grote hoeveelheid vondsten die in het verleden zijn aangetroffen op hetzelfde Maasterras als waarop het plangebied Baarlo is gelegen wordt daarom ook hier een proefsleuf aanbevolen.

Hoewel gepoogd is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven met de beschikbare onderzoeksmethoden, is de aanwezigheid van archeologische sporen in gebieden waarvoor geen nader onderzoek wordt aanbevolen niet in alle gevallen volledig uit te sluiten.

6 Literatuur en kaarten

Literatuur

Berendsen, H.J.A. 1996: *De fysisch-geografische regio's van Nederland*. Voorlopige uitgave. Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Vakgroep Fysische Geografie, Universiteit Utrecht.

Groenewoudt, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Polman, S., 2000: *Plangebieden Maasbree (fase 1) en Baarlo (fasen 1t/m 5.1), gemeente Maasbree; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1)*. RAAP rapport 573, Amsterdam

Tichelman G., 2000: *Twee Aanvullende Archeologische Onderzoeken in de gemeente Maasbree*. ADC Rapport 61, Bunschoten.

Geraadpleegde kaarten

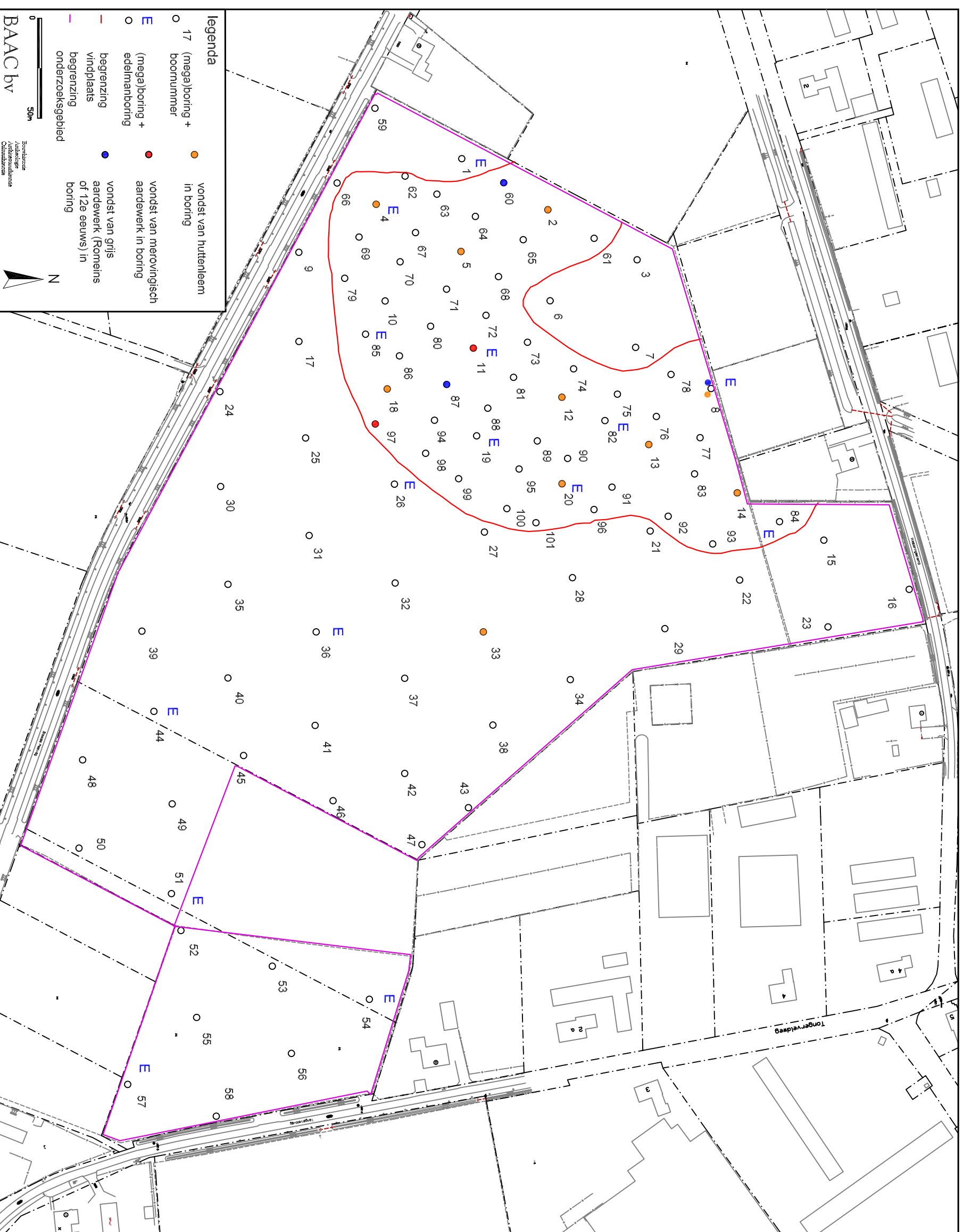
Bodemkaart van Nederland (1:50.000), 1968: *Blad 58 Oost Roermond*. Stichting voor de Bodemkartering, Wageningen.

Grote Topografische Atlas van Nederland (1:50.000), 1997, Wolters-Noordhoff bv, Groningen.

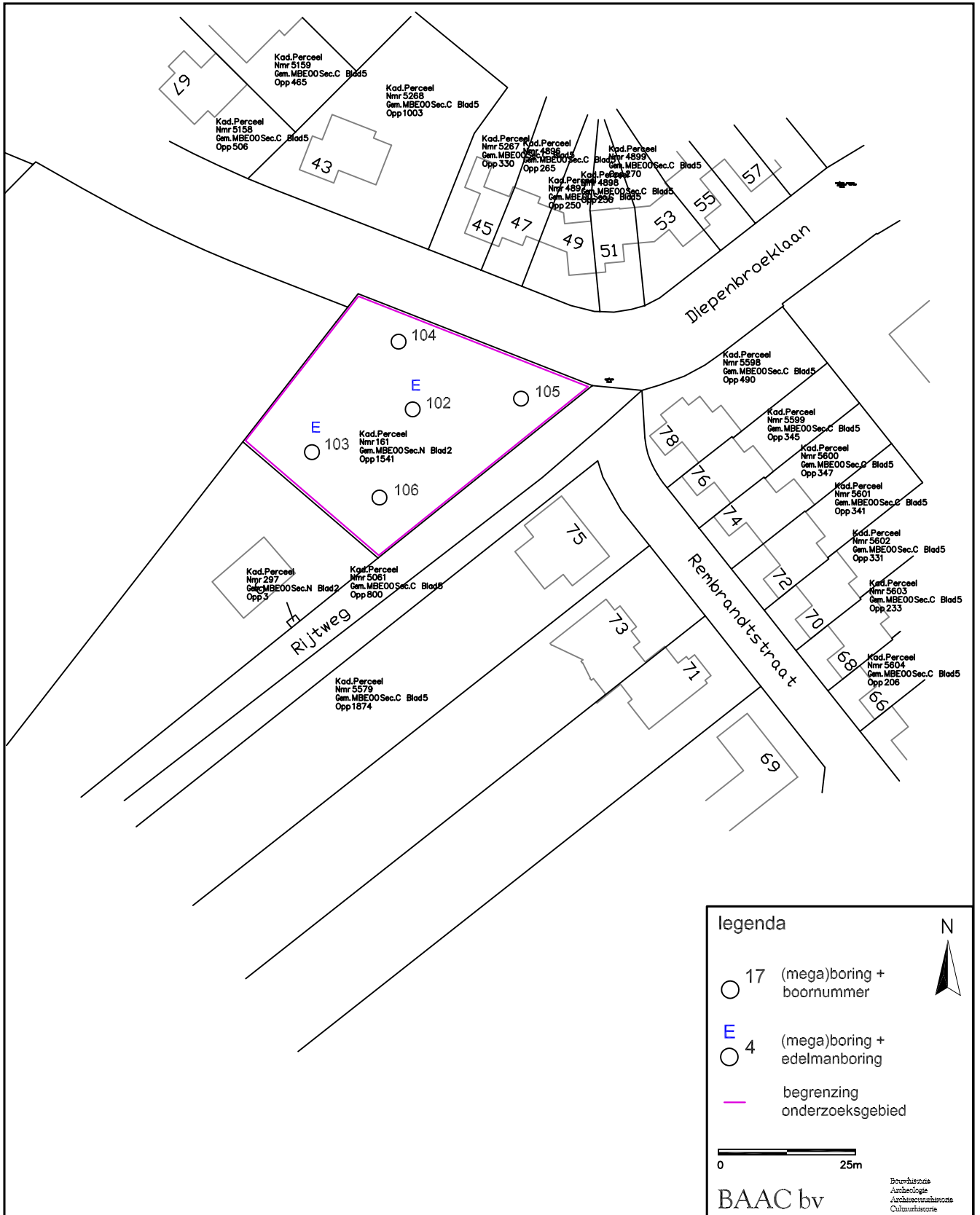
Bijlage 1: Archeologische en geologische tijdvakken

	C14 B.P.	Geologie	Klimaat, landschap, vegetatie		Archeologische perioden	Cultuurnamen	
-1500 n. C.							
-1000	1000	Duinkerke III	Koeler vochtiger subbattanticum	Loofbos	Late Middeleeuwen		
-500		Duinkerke II			Karolingische tijd		
0	2000				Merovingische tijd		
-500		Duinkerke I			Volksverhuizingstijd		
-1000				Late ijzertijd			
-1500		Duinkerke 0	koeler droger Subboreaal	Loofbos	Midden ijzertijd	Zeijen	
-2000					Vroege ijzertijd		
-2500	4000	Calais IV	warm vochtig Atlanticum	Loofbos	Late Bronstijd		
-3000		Calais III			Midden Bronstijd	Hilversum Dakenstein	Elp
-3500					Vroege Brons	Wikkeldraad	
-4000		Calais II			Laat-Neolithicum	Kickoker	
-4500					Standvoet		
-5000	6000	Calais I			Vlaardingse		
-5500					Trechterker		
-6000					Middelberg		
-6500					Swit		
-7000	8000		Warmer Boreaal	Den			
-7500			Warmer Proboreaal	Berk			
-8000	10.000	jong dekzand II	Kouder LateOryas	Toendra		Ahrensburg	
-8500			Warmer Allerød	Den Berk		Tjonger	
-9000	12.000	jong dekzand I	K Vroege Dryas	Toendra			
-9500			Warmer bølling	Berk		Hamburg	
-10000		oud-dekzand löss	Weichsel ijstijd	Poolwoestijn			
-105000			Warm Eemien	Loofbos			
-110000							
-115000		Keileem stuwwal	Saaie ijstijd	Landijs			
-120000					Midden-Paleolithicum		
-125000							
-130000					Vroeg-Paleolithicum		
-135000							
-140000							
-145000							
-150000							
-155000							
-160000							
-165000							
-170000							
-175000							
-180000							
-185000							
-190000							
-195000							
-200000							
-205000							
-210000							
-215000							
-220000							
-225000							
-230000							
-235000							
-240000							
-245000							
-250000							
-255000							
-260000							
-265000							
-270000							
-275000							
-280000							
-285000							
-290000							
-295000							
-300000 v.C.							

Bijlage 2 : boorpunten- en vondstenverspreidingskaart, plangebied Maasbree

Bijlage 3 : boorpuntenkaart, plangebied Baarlo

legenda

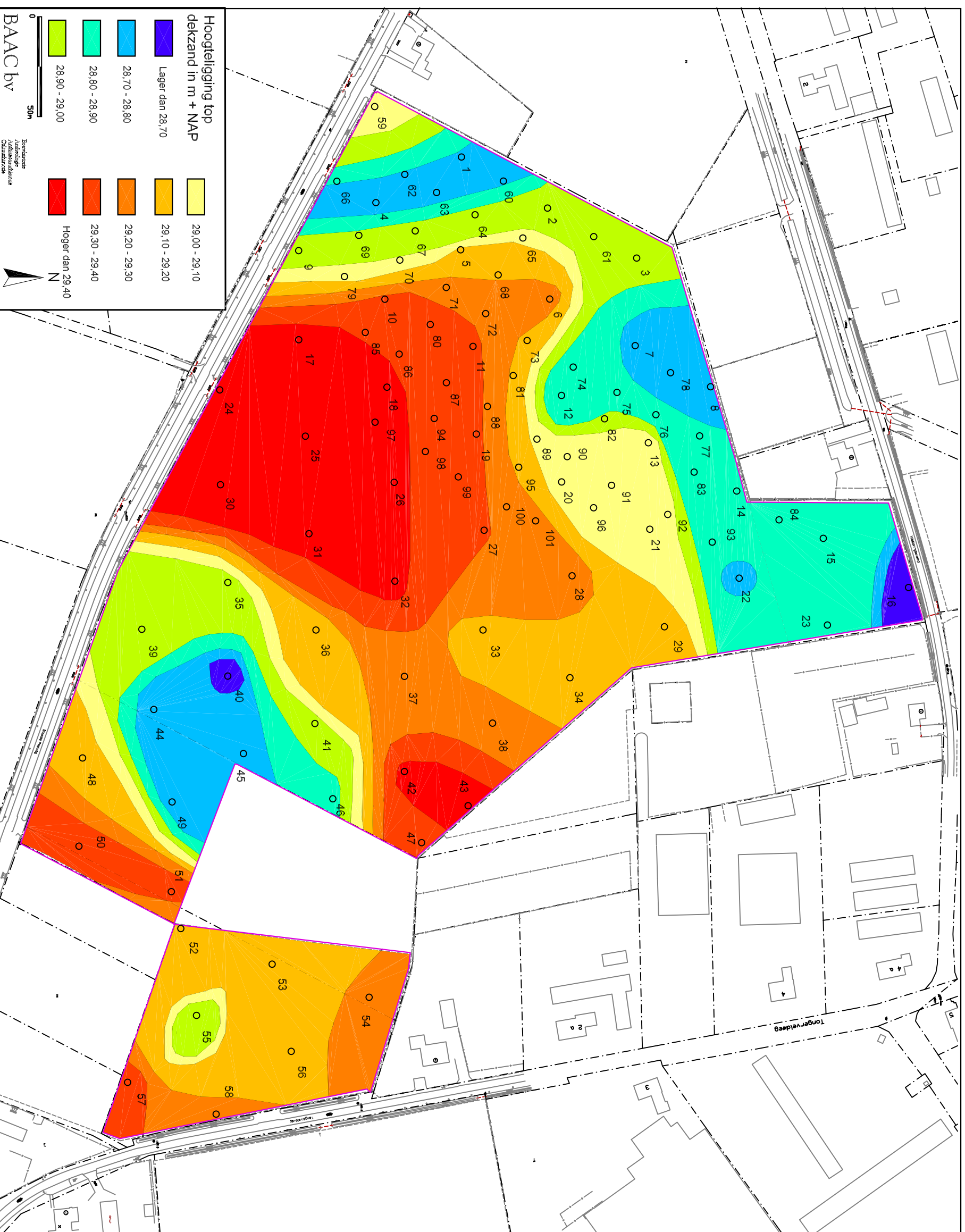
- 17 (mega)boring + boornummer
- E ○ 4 (mega)boring + edelmanboring
- begrenzing onderzoeksgebied

0 25m

BAAC bv

Bouwhistorie
 Archeologie
 Architectuurhistorie
 Cultuurhistorie

Bijlage 4: Hoogteligging van de top van het dekzand, plangebied Maasbree

Bijlage 5: Overzicht codering textuurclassificatie

Veldcodering	Textuurbenaming	
	Hoofdnaam	Toevoeging
Ks1	klei	zwak siltig
Ks2	klei	matig siltig
Ks3	klei	sterk siltig
Ks4	klei	uiterst siltig
Kz1	klei	zwak zandig
Kz2	klei	matig zandig
Kz3	klei	sterk zandig
Lz1	leem	zwak zandig
Lz3	leem	sterk zandig
Zk	zand	kleiig
Zs1	zand	zwak siltig
Zs2	zand	matig siltig
Zs3	zand	sterk siltig
Zs4	zand	uiterst siltig

